

Agnieszka Bajor

Tygodniki diecezjalne biskupa Teodora Kubiny w dwudziestoleciu międzywojennym

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 1, 105-120

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TYGODNIKI DIECEZJALNE BISKUPA TEODORA KUBINY W DWUDZIESTOLECIU MIĘDZYWOJENNYM

Dwudziestolecie międzywojenne to okres niezwykle trudny w życiu Kościoła katolickiego w Polsce, po latach niewoli należało odbudować nie tylko strukturę, ale też zjednoczyć wiernych, wywodzących się z różnych zaborów. By tego dokonać, na szerszą skalę niż dotychczas zaczęto wykorzystywać tzw. dobre czasopisma, które służyły sprawom Kościoła.

Już w wieku XIX wykształcił się nawet specjalny typ periodyków popularnych, skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców, nie zawsze wyrobionych czytelników. Były to tygodniki diecezjalne tworzone przez biskupów po to by pogłębiać świadomość religijną świeckich, utrzymywać z nimi łączność i przekazywać najważniejsze informacje (Diecezjalne czasopisma, 1979, ł. 1311). W tego rodzaju pismach zamieszczano teksty zaspokajające wiele potrzeb, w tym religijne i oświatowe (rozważania, katechezy, rekolekcje); popularyzowano działania Stolicy Apostolskiej, władarzy diecezji i parafii (jubileusze, wizytacje duszpasterskie, kongresy eucharystyczne). W artykułach przybliżano historię, geografę i literaturę ojczyzny, a również polskie tradycje, obrzędy, śpiewy, legendy itp.; zwracano uwagę na wydarzenia polityczne i społeczne regionu, kraju i świata. Tygodniki popularyzowały działalność misyjną Kościoła, Akcję Katolicką i duszpasterstwo wychodźców (Diecezjalne czasopisma, 1979, ł. 1311–1314). Według biskupa Stanisława Adamskiego te „tygodniowe listy”, niezastąpione w rodzinach, miały przede wszystkim na celu „doksztalcanie dorosłych w sprawach wiary i moralności katolickiej, rozbudzenie sumień i woli katolickiej, na koniec łączenie wszystkich katolików diecezji ze sobą a wszystkich razem z Biskupem i duchowieństwem” (Propaganda na rzecz „Gościa Niedzielnego”, 1937, s. 195). Całościowo zadania tych czasopism określił ks. Wojciech Mondry, dla którego „TYGODNIK DIECEZJALNY nie jest tylko zwyczajną dobrą lekturą do zbudowania wiernych, lecz organem, przez który głos Kościoła ma dojść do wszystkich, do najbardziej

oddalonych domów, do najwyższych poddaszy. Tygodnik diecezjalny przede wszystkim informuje o aktualnych zagadnieniach życia katolickiego, o zadaniach doby obecnej, rozszerza i pogłębia potrzebne, praktyczne wiadomości religijne: liturgiczne, z życia świętych, informuje o dzisiejszym życiu w całym Kościele, a szczególnie we własnej diecezji. Jednym słowem: tygodnik diecezjalny to regularna i systematyczna prasa katolicka, głos Kościoła i jego pasterzy, zwłaszcza biskupa, proboszcza i wikarych do wiernych, mianowicie do tych, do których ustne słowa kapłana nie dotrą” (W. M., 1932, s. 462).

W dwudziestoleciu międzywojennym, gdy ustanawiano nowe diecezje, jedną z pierwszych decyzji biskupów było powoływanie tygodników diecezjalnych. Tak też stało w dwóch diecezjach erygowanych w 1925 r. – śląskiej, gdzie zaczęto publikować „Gościa Niedzielnego” i częstochowskiej – w której powstała „Niedziela”. Z obu tytułami związał się ks. Teodor Kubina, analiza jego działalności redakcyjnej i organizacyjnej jest przedmiotem przedstawionych tu dociekań.

Ks. Teodor Kubina

Teodor Filip Kubina (16 kwietnia 1880 – 13 lutego 1951) pochodził z górniczej rodziny zamieszkałej w Świętochłowicach. Katolickie i narodowe wychowanie wyniósł z domu, a naukę pobierał w rodzinnej miejscowości, by w 1901 r. ukończyć gimnazjum w Królewskiej Hucie (obecnie Chorzów). W tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Tu został zauważony przez kardynała Georga Koppa, który wysłał go na dalszą edukację do Rzymu, gdzie Kubina uzyskał podwójny stopień doktorski z zakresu filozofii (na uniwersytecie Angelicum w 1904 r.) i teologii (w 1907 r. na uniwersytecie Gregorianum). Już w Rzymie zainteresował się nauką społeczną Kościoła, której elementy przeniósł do późniejszej pracy w parafiach. W swoich rozważaniach podejmował zagadnienia związane z: utrzymywaniem ducha narodowego w zgermanizowanym otoczeniu, zakładaniem robotniczych związków zawodowych oraz krytyką systemu kapitalistycznego. Drukował je od czasów studenckich m.in. w „Ateneum Kapłańskim”, „Dzienniku Poznańskim”, „Dzienniku Śląskim”, „Katoliku”, „Kölnische Volkszeitung”, „Miesięczniku Kościelnym”, „Przeglądzie Powszechnym”, „Przewodniku Katolickim” i „Ruchu Chrześcijańsko-Społecznym” (por. spisy bibliograficzne: Mandziuk, 1983, s. 254–262; Sikora, 1975, s. 133–144; Wieczorek, 2011, s. 85–108).

27 października 1906 r. ks. Kubina przyjął święcenia kapłańskie, by zaraz potem powrócić do Mikołowa (1907–1909). Na Śląsku zaangażował się w pracę katolickich rzemieślników, zetknął się też z działaczami narodowymi, jak Wojciech Korfanty, Adam Napieralski i ks. Jan Kapica. Nawiązał wówczas współpracę z wydawnictwem Karola Miarki, dzięki czemu mógł w swojej parafii propagować mikołowskie publikacje, a nawet planował

nowe tłumaczenie Pisma Świętego. W latach 1909–1910 przebywał w parafii Św. Barbary w Królewskiej Hucie, gdzie z kolei zorganizował apostołstwo robotników i młodzieży. Te działania spowodowały ostrą krytykę ks. Kubiny i odesłanie go do Kołobrzegu (wskutek niejasnych oskarżeń prof. Zeidla), do parafii Św. Marcina (1910–1911) (Trąba, 2002, s. 62). Na Pomorzu zajmował się przede wszystkim pracownikami sezonowymi, zakładał kaplice oraz prowadził działania edukacyjne. Później sprawował z kolei posługę w Berlinie w parafii Św. Piusa (1911–1914), angażując się w życie religijne Polonii; oraz w parafii Św. Jadwigi (1914–1917) – gdzie udzielał się charytatywnie, katechizował polskie i niemieckie dzieci komunijne a także nawiązał kontakty z działaczami społecznymi i narodowymi – ks. Michałem Lewkiem i Józefem Rymerem (Ceglarek, 2008, s. 82–83).

Dopiero w 1917 r. powrócił na Śląsk, by podjąć niezwykle trudne zadanie – był pierwszym polskim proboszczem zgermanizowanej parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Katowicach. Szczególną opieką objął młodzież i robotników, dla których prowadził zajęcia z języka polskiego i historii. Już podczas studiów, pod wpływem jezuity ks. Włodzimierza Piątkiewicza, sam rozpoczął naukę języka polskiego (wcześniej posługiwał się gwara śląską, a w szkole poznał język niemiecki), polskiej gramatyki i historii (Ceglarek, 2008, s. 81). Uważał, że praca duszpasterska jest najważniejsza dla kapłana, pozwalała bowiem tworzyć zdrowe podstawy życia społecznego, kształtować ducha i tym samym odnawiać społeczeństwa (Trąba, 2000, s. 220–221). W parafii mariackiej powołał więc do życia Towarzystwo Katolickie pod opieką Św. Jacka dla polskich robotników (1918 rok), Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia Św. Wincentego á Paulo (1919 rok) i Stowarzyszenie Dziewcząt Zarobkujących pod opieką Św. Zyty (1920 rok).

Zaangażował się także w działania na rzecz powrotu Śląska do Macierzy, w sprawy plebiscytu i organizację Śląskiego Związku Akademickiego (zwłaszcza Sekcji Teologicznej) – uznając, że uzupełnieniem posługi duszpasterskiej winna być prowadzona z rozwagą i przezornością praca społeczna (za przykładem niemieckiego jezuity ks. Josefa Biederlacka) oraz zaangażowanie polityczne. Tego typu działania na Śląsku, terenie wyraźnie podzielonym, targanym konfliktami narodowościowymi i politycznymi, nie były sporadyczne. Wielu problemom próbował zaradzić Kościół katolicki, reprezentowany przez grono księży zaangażowanych w działalność patriotyczną i społeczną w osobach m.in. Alojzego Ficka, Jana Kapicy, Leopolda Markiefki, Aleksandra Skowrońskiego czy Józefa Szafranka. Byli to duchowni oddani nauce społecznej Kościoła, broniący języka, tradycji i kultury polskiej na Śląsku.

Na początku lat dwudziestych, na fali narodowych poczynań, ks. Kubina przystąpił do Narodowej Rady Ludowej na Górnym Śląsku, Tymczasowej Rady Wojewódzkiej, Komitetu Przyjęcia Wojska Polskiego, Związku Katolickich Towarzystw Robotników Polskich na Śląsku, Narodowej Partii Robot-

ników, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” itd. (por. np. Trąba, 2003, s. 281–318). W 1920 r. współorganizował Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku i Śląską Bibliotekę Krajową, działał w Towarzystwie Czytelni Ludowych. Z kolei w latach 1919–1921 redagował serię „Chrześcijańska Biblioteka Społeczna”, w ramach której opublikował własne omówienia o tematyce społeczno-politycznej, by ukazać nowe drogi rozwoju życia społecznego po zakończeniu I wojny światowej (Trąba, 2002, s. 151–162).

Niebagatelną rolę w rozwoju ruchu polskiego na Śląsku odegrały też organy prasowe. Dzieje katolickich czasopism na Śląsku sięgają połowy XIX w., gdy ks. A. Ficek powołał w 1848 r. Towarzystwo Mariańskie, dzięki któremu w latach 1848–1850 wydawano „Tygodnik Katolicki”. Nie można też zapomnieć o innych tytułach, jak „Gazeta Wiejska dla Górnego Śląska”, „Goniec Górnos Śląski”, „Górnos Ślązak”, „Katolik”, „Monika”, „Niezapominajka” (potem „Wiadomości Misyjne”), „Pod Chorągwią Matki Boskiej”, „Posłaniec Niedzielny”, „Promotor Nabożeństwa do Św. Józefa i Przenajświętszej Rodziny”, „Wiarus Katolicki”, „Zdrowaś Maryja”, „Zwiastun Górnos Śląski”, które podtrzymywały ducha narodowego (Guzek, 2010, s. 101–104; Warzachowska, 2012, s. 49–52).

„Gość Niedzielny” (1923–1924)

21 października 1921 r. kardynał Adolf Bertram, biskup wrocławski, wydzielił z diecezji wrocławskiej delegaturę kościelną polskiej części Górnego Śląska. Rok później, dekretem *Sanctissimus Dominus noster* z 7 listopada 1922 r., papież Pius XI uczynił polską część Górnego Śląska Administraturą, podlegającą Stolicy Apostolskiej pod zwierzchnictwem ks. Augusta Hlonda. 28 października 1925 r. bullą *Vixdum Poloniae unitas* została natomiast powołana diecezja katowicka¹ z biskupem Hlondem na czele (por. Myszor, 1999, s. 15–44). Przystępując do pracy administratora, a następnie biskupa, ks. Hlond zamierzał budować przyszłość Śląska na wierze katolickiej; dostrzegał ważne problemy społeczne wiernych, zagrożenie komunizmem i sektami; borykał się też z antagonizmami narodowościowymi. Szybko powołał do życia „Rozporządzenia Administracji Apostolskiej Śląska Polskiego” (1923, przemianowane w 1925 r. na „Wiadomości Diecezjalne. Organ Urzędowy Śląskiej Kurii Biskupiej”)² oraz tygodnik die-

¹ W nowej diecezji ks. Kubina zasiadał w kapitule, organie doradczym biskupa diecezjalnego; był egzaminatorem prosynodalnym kandydatów na proboszczów; promotorem sprawiedliwości w I składzie sądu Administracji Apostolskiej I instancji. Zaangażował się w działalność Narodowej Partii Robotniczej (od 1920 r. – Narodowego Stronnictwa Robotników) (Myszor, 1999, s. 84, 86, 128–129, 209–210).

² W kolejnych latach, dzięki biskupowi Stanisławowi Adamskiemu, w diecezji ukazywały się również: „Głos Misji Wewnętrznej” (1932–1939) i „Dzwonek Maryi” (1934–1939).

cejalny umacniający wiarę Ślązaków – „Gość Niedzielny”³ (Myszor, 1999, s. 137–138, 227–228). Zadaniem czasopisma miała być aktywizacja wiernych oraz zniwelowanie problemów moralnych, religijnych i konfliktów narodowościowych. Pismo było wzorowane na „Posłańcu Niedzielnym”, którego polską wersję redagował ks. Teofil Bromboszcz (Myszor, 1999, s. 228). W zamierzeniu ks. Hlonda periodyk miał stanowić przeciwwagę dla tzw. „złej prasy”, informować o sprawach Kościoła, wychowywać i formować czytelników. Miał być również apolitycznym tygodnikiem religijnym, organem urzędowym, przynoszącym informacje o Kościele lokalnym i jemu służącym w pracy duszpasterskiej (Szewczyk, 2013, s. 69).

Organizatorem i redaktorem odpowiedzialnym „Gościa Niedzielnego” w 1923 r. został ks. Kubina⁴. Jak podkreślił Mariusz Trąba „O powierzeniu redakcji nowego czasopisma ks. T. Kubinie zdecydowało przede wszystkim to, iż był on jednym z najgorętszych zwolenników powołania do życia takiego czasopisma, mieszkał i pracował w Katowicach, gdzie łatwo można było gromadzić potrzebne informacje. Ważną rolę odegrały tu także jego zdolności pisarskie, zainteresowanie kwestiami społecznymi, które »Gość Niedzielny« miał podjąć na swych łamach, oraz podejmowane przez niego próby założenia katolickiego pisma dla robotników” (Trąba, 2002, s. 201). Sam redaktor w 1928 r. wspominał, że celem jego pracy było przyniesienie – za pośrednictwem tygodnika – radości niedzielnej, pokoju i prawdy śląskiemu ludowi, jednoczonemu w ten sposób w jedną rodzinę katolicką (Kubina, 1928, s. 5).

Pierwszy numer „Gościa Niedzielnego” ukazał się 9 września 1923 r. z podtytułem „Tygodnik dla ludu katolickiego Administracji Apostolskiej Śląska Polskiego” i został zaprezentowany podczas II Śląskiego Zjazdu Katolickiego w Królewskiej Hucie. W numerze tym znalazło się przesłanie ks. Hlonda: „Idź w swą drogę »Gościu Niedzielny«. W imię Boże wstępuj w progi. Wnoś wszędzie światło, ciepło i pokój Chrystusowy. Złoty lud śląski chętnie Ci ze staropolską gościnnością otworzy domy i serca i radośnie cię witać będzie słowami: gość w domu, Bóg w domu” (Hlond, 1923, s. 1). „Gość Niedzielny” miał być „zwierciadłem” życia katolickiego na Śląsku, a „wszystkich zwiedzając chciałby [...] łączyć, interesować wszystkich całym życiem kościelnym naszego Śląska. On spostrzegł już [...], że ludzie pragną dowiedzieć się, co się w poszczególnych parafiach dzieje, bądź to,

³ Dla ludności niemieckojęzycznej powstało „Der Sonntagsbote”, którego pierwszy numer ukazał się 5 lipca 1925 r., redagowali go kolejno: ks. Maksymilian Wojtas (1925 rok), ks. Franciszek Dobrowolski (1926 rok), ks. Alojzy Dyllus (1927–1932), ks. Ryszard Cichy i ks. Bolesław Kominek (1932–1933), ponownie ks. R. Cichy (1933 rok) oraz ks. Franciszek Wosnitza (1933–1941). Wszyscy redaktorzy świetnie znali język polski i pisywali na łamach „Gościa Niedzielnego” (Grajewski, 2008, s. 36–38).

⁴ Dla ludności niemieckiej ks. Kubina założył czasopismo parafialne – „Sonntagsblatt der St. Mariengemeinde zu Kattowitz”.

aby się pocieszyć, albo nauczyć się od innych, albo pomóc im” (Pierwsze kroki „Gościa Niedzielnego”, 1923, s. 6).

Dzięki pracy ks. Kubiny (także publikacyjnej, choć anonimowej w 1923 r.) „Gościa Niedzielnego” wypełniały teksty o charakterze religijnym, społecznym, historycznym. Nawiązywano w nich do tradycyjnej śląskiej pobożności i kultury, prezentując sylwetki wybitnych Ślązaków oraz zasługi Śląska dla kultury polskiej. W tygodniku chętnie drukowano informacje o misjach, odwiedzinach Arcypasterza w poszczególnych parafiach, nowych proboszczach, odpustach, budowie świątyń lub przebudowie już istniejących, o życiu bractw katolickich, ruchu pielgrzymkowym itp. Dzięki inicjatywie ks. Hlonda, ale pod kierunkiem ks. Kubiny, w pierwszym okresie wydawania czasopisma obecna w nim była problematyka eklezjologiczna i polityczno-społeczna. Ukazywano miejsce administracji katowickiej w Kościele powszechnym; przypomniano rolę Ojca Świętego, administratora a potem biskupa diecezjalnego; rozprawiano na temat diecezji katowickiej (administracja, budowa katedry i seminarium duchownego, Liga Katolicka). Scharakteryzowano hierarchię kościelną, wskazywano boskie pochodzenie urzędu biskupiego, rolę wikariuszów i prefektów apostoelskich. „Gościa Niedzielnego” postrzegano jako element budowy tożsamości narodowej (Szewczyk, 2013, s. 72–77). W artykułach pojawiały się więc odniesienia religii do narodowości i tolerancji w duchu katolickim, sporo pisano także o wychowaniu dzieci i młodzieży w domach rodzinnych oraz organizacjach katolickich. W 1924 r. zamieszczano z kolei więcej tekstów literackich, zwłaszcza poetyckich, i hagiograficznych; oprócz tego gawędy Stacha Kropiciela; zaczęto urozmaicać pismo konkursami i kącikami humorystycznym.

W pracy redakcyjnej ks. Kubina był wspierany przez grono księży, dla „Gościa Niedzielnego” pracowali m.in.: Juliusz Bieniek, Jan Bujara, Józef Gawlina, Emanuel Grim, Robert Josiński, Jan Kapica, Józef Knośała, Alojzy Koziłek, Michał Lewek, Jan Masny, Anastazy Muża, Gustaw Nohel, Emil Szramek, Jan Tomala czy Karol Wilk (Olszar, 2000, s. 597). Jednym z płodniejszych autorów (obecnym niemal w każdym numerze) był też sam redaktor, nawiązujący w swoich rozważaniach religijnych do fragmentów Pisma Świętego czytanego danego dnia podczas liturgii⁵; dru-

⁵ Np. *Chrystus śpi*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 5, s. 1–2; *Dokumenty podstawowe papieżstwa*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 6, s. 2–3; *Walka o święty kraj duszy naszej*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 10, s. 1–3; *Bóg się ukrywa*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 14, s. 1–3; *Dobry pasterz*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 18, s. 1–3; *Maluczka chwila*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 19, s. 1–2; *Duch święty – to dusza naszego św. Kościoła*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 23, s. 1–3; *Na Boże Ciało*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 24, s. 1–3; *Miłość bez zastrzeżeń*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 28, s. 1–3; *Przy stole Chrystusa Pana*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 29, s. 1–3; *Przebiegłość świata*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 31, s. 1–3; *Noworoczni faryzeusze*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 33, s. 1–3; *O miłości bliźniego*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 35, s. 1–3; *Katolicki Śląsk chce służyć jednemu tylko Panu*. „Gość Niedzielnny”, 1924, nr 37, s. 1–3.

kował teksty swoich publicznych wystąpień oraz materiały poświęcone nauczaniu społecznemu Stolicy Apostolskiej.

Ks. Kubina dał się również poznać jako organizator redakcji. Na samym początku borykał się z problemami finansowymi. Musiał zatem zadbać o podstawy materialne periodyku (akwizycja, ogłoszenia) i odpowiedni kolportaż w diecezji, kraju i w niemieckiej części Górnego Śląska (Brzoza, oprac., 1998, s. 9). W 1924 r. zainaugurował nawet akcję zbierania środków na bezpłatną wysyłkę numerów tygodnika do śląskich szpitali; zamieszczał też wykazy parafii prenumerujących czasopismo oraz nawoływał do jego abonowania.

Wydawcą „Gościa Niedzielnego” była początkowo Spółka Wydawnicza Karola Miarki w Mikołowie, a od 1925 r. Księgarnia i Drukarnia Katolicka. Dzięki inicjatywie księży: T. Bromboszcza, wikariusza generalnego administracji apostolskiej, T. Kubiny, Jana Szymały i Wojciecha Szoltysika powstała w 1925 r. spółka wydawnicza Księgarnia Katolicka Spółka z o.o., która aż do wybuchu wojny zajmowała się edycją tygodnika (Grajewski, 1993, s. 1). Zadaniem firmy było kolportowanie katolickich wydawnictw na terenie Górnego Śląska. Trafiały one do księży, wiernych, bibliotek parafialnych, ludowych i stowarzyszeń społecznych. Znaczna zmiana w funkcjonowaniu Księgarni i Drukarni Katolickiej nastąpiła w 1930 r., już po objęciu biskupstwa katowickiego przez S. Adamskiego, wcześniej związanego z działem wydawniczym Księgarni Św. Wojciecha w Poznaniu. Dzięki zaangażowaniu nowego biskupa sukcesywnie przenoszono druk „Wiadomości Diecezjalnych”, „Schematyzmu Diecezji Śląskiej”, „Głosu Misji Wewnętrznej” i „Dzwonka Maryi” do Księgarni i Drukarni Katolickiej (Warzachowska, 2012, s. 39–40).

Kierowanie największą parafią w Katowicach, zaangażowanie w pracę społeczną i polityczną spowodowały, że ks. Kubina nie mógł w pełni poświęcić się redagowaniu „Gościa Niedzielnego”. Postanowił więc we wrześniu 1924 r., że zastąpi go w tych działaniach ks. J. Gawlina (od numeru 37). 12 grudnia 1926 r. zadania te przejął z kolei ks. Alojzy Siemienik, który prowadził periodyk do wybuchu II wojny i tak naprawdę nadał mu kształt, zorganizował samoistne dodatki dla różnych grup odbiorców, wprowadził nowe formy wypowiedzi i udoskonalił szatę graficzną. Ks. Kubina nadal jednak publikował w tygodniku – przede wszystkim kazania niedzielne, świąteczne i okolicznościowe, przemówienia, listy gratulacyjne (Kowalski, 1981, s. 46–47), teksty jubileuszowe związane z „Gościem Niedzielnym” oraz artykuły poświęcone społecznej misji Kościoła⁶.

⁶ M.in. Ks. *Biskup Kubina o roli inteligencji w społeczeństwie*. „Gość Niedzielnny” 1927, nr 12, s. 3; *Czym jest papieżstwo dla Kościoła*. „Gość Niedzielnny” 1928, nr 7, s. 3–4; *Eucharystia św. źródłem siły społecznej*. „Gość Niedzielnny” 1928, nr 24, s. 5–6; *Ks. biskup Kubina o bezrobociu*. „Gość Niedzielnny” 1931, nr 16, s. 9; *Ks. biskup Kubina o pracy*. „Gość Niedzielnny” 1931, nr 19, s. 3; *Czy Kościół jest odpowiedzialny za ustrój kapitalistyczny i dzisiejszą nędzę społeczną?*

„Niedziela” (1926–1939)

Wkrótce ks. Kubina musiał podjąć kolejne wyzwania. Tą samą bullą, którą erygowano diecezję katowicką, powołano diecezję częstochowską, a 14 grudnia tego samego roku papież Pius XI mianował Kubinę biskupem diecezjalnym. Organizację diecezji rozpoczął od założenia Kurii Biskupiej i Sądu Biskupiego; zgodnie z prawem kościelnym ustanowił kolegium konsultorów diecezjalnych, obsadził stanowiska wizytatorów nauki religii, kanclerza Kurii, skarbnika i archiwariusza. Do podstawowych zadań, jakimi postanowił zająć się biskup, należało także zbudowanie seminarium. Częstochowskie Seminarium Duchowne zostało ulokowane w Krakowie i powiązane z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego – działało od roku akademickiego 1926/1927. Sprawom kształcenia młodzieży służyło też otwarte w 1932 r. Gimnazjum Biskupie w Wieluniu, przygotowujące do podjęcia wyższych studiów teologicznych (Ceglarek, 2008, s. 21–23). Biskup Kubina skupił się również na organizacji Akcji Katolickiej, inicjacji pielgrzymek diecezjalnych na Jasną Górę, kongresów eucharystycznych⁷, akcji charytatywnych (kuchnie dobroczynne, domy noclegowe, przytułki, sierocińce i kolonie letnie; w 1931 r. powołał Związek Instytucji Opiekuńczych i Stowarzyszeń Dobroczynnych „Caritas”) oraz opieki duszpasterskiej nad uchodźcami.

Postanowił, co więcej, wykorzystać swoje wcześniejsze doświadczenia wydawnicze, założył w Częstochowie trzy czasopisma: „Wiadomości Diecezjalne. Organ Urzędowy Kurii Diecezjalnej w Częstochowie” (1926–1939), „Niedzielę” (1926–1939) i „Czyn Katolicki. Okólnik Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Częstochowie” (1934–1939). W 1928 r. z jego inicjatywy i polecenia zaczęto drukować „Kalendarz Jasnogórski”. Biskup Kubina był bowiem propagatorem prowadzenia działalności kościelnej nowatorskimi środkami, z którymi zapoznał się w Europie Zachodniej (Dudkiewicz, 1986, s. 1). W nowej diecezji powołał organ prasowo-książkowy, w skład którego weszli przedstawiciele Kurii, Sekretariatu Generalnego Ligi Katolickiej Diecezji Częstochowskiej i Instytutu Akcji Katolickiej. Rolę nadrzędną pełnił sam biskup (Mielczarek, 1973, s. 190). Sekretariat Ligi Katolickiej wydawał w kolejnych latach publikacje w ramach serii „Biblioteka Ligi Katolickiej” (m.in. listy pasterskie, przemówienia i odczyty biskupa). Kuria Diecezjalna ogłaszała natomiast katalogi diecezjalne, obejmujące spisy kościołów, duchownych, wiernych, schematyzmy oraz kalendarze liturgiczne.

„Gość Niedzielny” 1931, nr 26, s. 1–2; *Bez współudziału Kościoła nie można rozwiązać kwestii społecznej*. „Gość Niedzielny” 1931, nr 27, s. 1–2; *Kościół ostoją sprawiedliwości o pokoju*. „Gość Niedzielny” 1931, nr 28, s. 1–2.

⁷ W Częstochowie (1928), Sosnowcu (1929), Wieluniu (1931), Radomsku (1932), Dąbrowie Górniczej (1934), Kłobucku (1935) i Zawierciu (1939).

Jak wyjaśnił ks. Jan Związek, powodem, dla którego zaczęto publikować tygodnik diecezjalny „Niedziela”, była przede wszystkim Liga Katolicka. Czasopismo miało odpowiednio ukazywać jej znaczenie, promować ją i zyskiwać nowych członków (Związek, 1994, s. 53). Ksiądz biskup Kubina stwierdził natomiast, że powstanie „Niedzieli” nie było przypadkowe, tego „sama natura rzeczy” wymagała, by równocześnie z diecezją powołać czasopismo. „Diecezja bowiem, by skutecznie działać, potrzebowała głosu, który mógłby wciąż się odzywać i docierać do każdej parafii, do każdego domu katolickiego. Potrzebowała głosu, który by nieustannie nawoływał do jedności i solidarności diecezjalnej, potrzebowała głosu, który by wciąż budził, wzmacniał i pogłębiał życie diecezjalne, potrzebowała głosu, przez który by biskup stale mógł przemawiać do milionowej rzeszy swoich diecezjan, potrzebowała głosu, za pomocą którego mogłaby opowiadać o swoich troskach i nadziejach, o swoich potrzebach i dokonanych dziełach, o groźących religii świętej niebezpieczeństwach i odniesionych w walce o Królestwo Chrystusowe zwycięstwach” (Kubina, 1936c, s. 171).

Biskup Kubina, wzorem ks. A. Hlonda, przygotował dla „Niedzieli” założenia programowe. Pierwszy numer, który ukazał się na niedzielę wielkanocną 4 kwietnia 1926 r., otwierała *Arcypasterska zachęta* i błogosławieństwo założyciela, który zorganizował tygodnik, by „mógł przyczynić się do wytworzenia i rozszerzenia tego błęgiego ducha niedzielnego w naszych sercach [...]. Chce mówić do was o wszystkim, co jest pięknym i dobrym jak niedziela, co podnosi serce i uszlachetnia duszę jak to czyni niedziela: o Bogu, Najśw. Marii Pannie, o naszym św. Kościele Katolickim, o naszych świątyniach i uroczystościach, o życiu w naszych parafiach, o pięknych naszych katolickich zwyczajach i obyczajach, podstawach i zasadach naszej wiary. Chce nas łączyć w tej nowej diecezji Częstochowskiej w jedną wielką rodzinę [...] i chce być głosem tej wielkiej rodziny i bronić jej święte sprawy [...]. Chce głosić pokój Chrystusowy, pokój niedzielny wszystkim, a nie rozszerzać nienawiści [...]. Nie będzie konkurowało z żadnym pismem. Bo jego zadaniem nie jest polityka, która zbyt często rozdziela naród, ani sensacja, która niepokoi, jego zadaniem jest rozszerzanie Królestwa Bożego i pokoju Chrystusowego, podniesienie ducha dusz, pogłębienie wiary i zasad życia chrześcijańskiego, pielęgnowanie wszystkiego tego, co łączy społeczeństwo, budzi w nim radość i energię życia” (Kubina, 1926a, s. 2; por. też Kubina, 1926b, s. 7). Biskup ciągle dążył do unowocześnienia „Niedzieli”, co potwierdzają jego własne deklaracje: „starajmy się także o to, żeby ten głos naszej diecezji już nigdy nie zamilknął, ale stał się coraz silniejszym i piękniejszym, zdobył sobie wszystkie serca i dotarł do wszystkich domów naszych, wnosząc w nie naprawdę »niedzielę«, tj. radość Bożą, pokój Boży, miłość Bożą, życie i szczęście w Bogu. Popierajmy, rozszerzajmy, udoskonalajmy »Niedzielę«” (Kubina, 1936c, s. 171).

Na stanowisku pierwszego redaktora osadził wywodzącego się z Warmii ks. Wojciecha Mondrego⁸, którego wezwał do siebie w marcu 1926 r. Nowo mianowany redaktor udał się do Katowic, aby skorzystać z wiedzy i doświadczenia ks. prałata Gawliny, prowadzącego „Gościa Niedzielnego”. Biskup Kubina kilkanaście lat później zdecydował o zmianie na stanowisku redaktora naczelnego i od 15 września 1937 r. zadanie to powierzył ks. Stanisławowi Gałazce (wcześniej redaktorowi „Czynu Katolickiego”). Zmiana ta wywołana była nadmiernym upolitycznieniem tygodnika przez ks. Mondrego. Biskup postanowił uniezależnić periodyk od jakichkolwiek nacisków ideologicznych (Mielczarek, poz. 11), dążył do tego, by czasopismo miało charakter czysto religijny.

Biskup Kubina rozszedł także sprawę wielkości nakładu periodyku. Według wspomnień ks. Franciszka Gryglewicza długo zastanawiano się nad tym problemem i wahano między 3 000 a 5 000; po czym założyciel nakazał, by wydrukowano 7 000. To posunięcie okazało się trafne, bowiem w sobotę 3 kwietnia do kościoła katedralnego w Częstochowie przesłano pierwszą część nakładu, a już następnego dnia rozeszła się pozostała partia (Gryglewicz, 1936, s. 173–174). Kubina stale zresztą angażował się w akcję zwiększania liczby prenumeratorów „Niedzieli”. W 1927 r. pisał: „Ale nie ze wszystkiego możemy być zadowoleni, nie wszystkim możemy się chwalić. Stworzyliśmy tygodnik religijny, diecezjalny »Niedziela«, który ma krzewić ducha diecezjalnego, łączyć nas, oświecać w naukach wiary, wzbudzać życie religijne; niestety nie wszyscy zrozumieli ważność i potrzebę tego pisma diecezjalnego. Inaczej powinniśmy mieć zamiast 10 000 przynajmniej 30 000 i więcej prenumeratorów, jak ich ma np. tygodnik diecezjalny na Śląsku” (Kubina, 1931a, s. 59). Rok później kontynuował rozważania: „Postanowiliśmy, że zaprowadzicie nasz tygodnik diecezjalny »Niedziela« we wszystkich waszych rodzinach. Ważne i piękne to postanowienie. Bo to pismo ma pogłębiać waszą wiarę, ma oświecać was w dziedzinie religijnej i kościelnej, ma was z biskupem i między sobą łączyć, aby w ten sposób wytworzył się wzniosły duch diecezjalny. Ojciec św., któremu przedłożyłem rocznik »Niedzieli«, z wielką ciekawością go przeglądał, pochwalił to piękne pismo, błogosławił jego redaktora, współpracowników i czytelników i gorąco wam je polecił. Cóż kiedy dotąd na jeden milion dusz w diecezji ma »Niedziela« dopiero około 11 000 prenumeratorów. Czy tu znowu nie trzeba stwierdzić tego fatalnego rozdźwięku między postanowieniem a wykonaniem?” (Kubina, 1931a, s. 87–88). Kończąc kolejny rok posługi – 1929 – przypomniał co leżało u genezy powołania tygodnika: „Celem rozszerzenia tak bardzo potrzebnej oświaty religijnej, celem wyrobienia ducha diecezjalnego i ściślejszego złą-

⁸ Biskup Kubina znał wcześniejsze doświadczenia ks. Mondrego na stanowisku redaktora działu religijnego „Dziennika Gdańskiego”. Ks. Mondry był też administratorem w „Towarzystwie Wydawniczym Pomorskim” oraz członkiem dyrekcji „Zjednoczonych pism polskich” (Frukacz, 2011, s. 175).

czenia wszystkich wiernych w jedną rodzinę diecezjalną, celem zainteresowania ich sprawami diecezji i Kościoła św., założyłem Tygodnik Diecezjalny »Niedziela«. Z wymienionych zadań wynika, że to ważne pismo powinno się znajdować w każdym domu katolickim, w każdej rodzinie katolickiej naszej diecezji. Niestety tak nie jest. Podniosła się wprawdzie [...] liczba prenumeratorów w zeszłym roku o kilka tysięcy do 13 000, ale cóż to znaczy wobec przeszło 44 000 prenumeratorów »Gościa Niedzielnego« tygodnika tego samego rodzaju dla diecezji Katowickiej, którego sam byłem założycielem i pierwszym redaktorem, albo wobec 200 000 odbiorców »Przewodnika Katolickiego«, wychodzącego w Poznaniu. I tu powinniśmy powiedzieć sobie: Nie spełniliśmy naszego obowiązku» (Kubina, 1931a, s. 108–109).

Na łamach częstochowskich »Wiadomości Diecezjalnych» często zamieszczano informacje o obowiązku prenumerowania »Niedzieli» przez duszpasterzy, którzy o wykonaniu tej powinności mieli zdawać relacje podczas wizytacji kanonicznych. W 1930 r. władze diecezji i Diecezjalny Komitet Wydawniczy ustaliły normę, według której na każdy 1 000 mieszkańców powinno być od 40 do 50 stałych abonentów (Sędzimir, Wasilewski, 1930, s. 529). Zarząd diecezji planował sprzedaż 50 000 egzemplarzy »Niedzieli» – jednak przed II wojną światową takiego wyniku nie osiągnięto. Wymagania ks. Kubiny oraz Kurii powodowały, że w diecezji zorganizowano rozmaite formy upowszechniania tygodnika – »Dni Dobrej Prasy»; otwarte biblioteczki i gabloty z książkami i prasą religijną; kolportaż prowadzony przez ministrantów, kościelnych i członków Sekcji Apostolstwa Dobrej Prasy; sprzedaż na stolikach wystawionych przed kościołami i w kruchtach; kramy ze sprzedażą komisową; afisze informujące o zawartości numeru; odczyty, wieczornice i wystawy promujące prasę katolicką.

Biskup Kubina nie tylko założył »Niedzielę», ale także publikował w niej⁹, np. sprawozdania z pracy na rzecz diecezji, z działalności seminarium, katedry, nowych kościołów, Akcji Katolickiej; zachęcał młodzież do samodoskonalenia; nawoływał do dobroczynności¹⁰. Sporo miejsca

⁹ Biskup Kubina wpłynął swoim przykładem na rozwój zainteresowań pisarskich częstochowskiego duchowieństwa, działającego w ramach nieoficjalnego »Diecezjalnego Bractwa Pióra» czy »Towarzystwa Piszących», do którego należało około 30 kapłanów z diecezji (Związek, 1990, s. 192, 310).

¹⁰ Por. np. *Rok 1928 w świetle wieczności. Kazanie wygłoszone przez J. E. Najprzew. (...) na zakończenie roku 1928 w Katedrze Częstochowskiej*. »Niedziela» 1929, nr 4, s. 33–37; nr 5, s. 46–51; *List pasterski (...) o zagadnieniu cierpienia*. »Niedziela» 1931, nr 7, s. 83–90; *List pasterski (...) w sprawie katolickiej akcji dobroczynności*. »Niedziela» 1931, nr 39, s. 486–489; *Albo z Bogiem w nowy świat, albo bez Boga w przepaść! Kazanie wygłoszone przez J. E. (...) na zakończenie roku 1932*. »Niedziela» 1933, nr 3, s. 26–29; *Wartość życia*. »Niedziela» 1934, nr 7, s. 73–76; *»Oto teraz czas pożądany, oto dzień zbawienia!«*. »Niedziela» 1934, nr 19, s. 218–220; *Wychodźstwo Polskie przed Matką Boską Częstochowską na Jasnej Górze. Przemówienie Biskupa Częstochowskiego (...) do przedstawicieli Polonii zagranicznej w uroczystość Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny*. »Niedziela» 1934, nr 36, s. 421–423; *Cud wiary i polskości w Ameryce Południowej*. »Niedziela» 1935, nr 13, s. 147–154.

w rozważaniach zajmowały kongresy eucharystyczne, namawiał do udziału w nich i wypełnianiu postanowień. Sam uczestniczył w kongresach międzynarodowych i zamieszczał relacje w cyklicznych obrazach z podróży do: Chicago (1926 rok), Buenos Aires (1934–1936) i na Daleki Wschód (1937)¹¹. Dużą troską otaczał ponadto Polaków mieszkających poza granicami kraju i emigrantów zarobkowych. Redakcja „Niedzieli”, ks. Kubina i ks. Antoni Mietliński starali się, by wyjeżdżający do Niemiec otrzymywali egzemplarze tygodnika. Dla emigrantów zarobkowych, którzy wywodzili się z diecezji, „Niedziela” była głosem biskupa i diecezji, łączyła ich w rodzinę Chrystusową, ożywiała wiarę, podnosiła ducha, rozszerzała wiedzę religijną i jednoczyła z ojczyzną (Kubina, 1931a, s. 133, 213).

Zakończenie

Biskup Kubina w okresie międzywojennym dał się poznać przede wszystkim jako kapłan zatroskany o los bliźnich, o młodzież i dzieci, o najbardziej potrzebujących czy też oddalonych od ojczyzny emigrantów zarobkowych. Interesował go rozwój duchowy wiernych pracujących w ramach Akcji Katolickiej i apostołstwie świeckich (w parafiach, rodzinach, środowisku zawodowym). Był duszpasterzem i działaczem społecznym, walczącym o poszanowanie godności człowieka, zapewnienie uczciwych podstaw życia. Reagował na nierówności społeczne, przez co zwany był nawet „czerwonym biskupem”. Zabiegał o powrót Śląska do Macierzy; był nauczycielem, oddanym Maryi organizatorem życia diecezjalnego, apologetą apolityczności poczynań Kościoła, podkreślającym nieustannie rolę Eucharystii w życiu.

Jedną z propagowanych przez niego form współpracy Kościoła z wiernymi było słowo drukowane, służące odpowiedniemu formowaniu, rozprzestrzenianiu nauki Chrystusa i łatwiejszemu docieraniu do społeczeństwa. Doceniał znaczenie tygodników diecezjalnych pisząc: „gdyby św. Paweł, wielki Apostoł Chrystusowy, dziś znowu przyszedł na świat, aby jak przed 1900 laty rozszerzać na ziemi Królestwo Chrystusowe, to by przede wszystkim w tym celu stworzył pismo, gazety lub dziennik katolicki. Bo nie ma dziś skuteczniejszego apostołstwa Chrystusowego, jak właśnie słowo drukowane” (Kubina, 1936a, s. 54; por. też Kubina, 1931b, s. 141–142). Na zakończenie 1930 r. biskup napominał: „W tej wielkiej akcji światła, jaką powinniśmy przeprowadzić, bardzo poważną rolę odgrywać powinna katolicka książka i katolickie pismo. Nie ulega żadnej wątpliwości, że ciemność, jaka w Polsce panuje, w niemałej mierze stąd pochodzi, że albo wcale nie

¹¹ Biskup poza uczestnictwem w kongresach eucharystycznych w Chicago w 1926 r., w Buenos Aires w 1934 i w Manili w 1937 r. odwiedzał środowiska polonijne w Stanach Zjednoczonych, Brazylii, Argentynie, Urugwaju i Australii. Od 1928 r. wizytował z kolei skupiska Polaków w Belgii, Danii, Francji i Holandii. Troszczył się też o pracowników sezonowych (Kowalski, 2002, s. 20–25; Związek, 2003, s. 151–160).

czytamy, albo za mało czytamy, albo czytamy nieodpowiednie, a nawet złe pisma i książki. Złe pismo, zła książka – to źródło ciemności, dobre pismo, dobra książka – to źródło światłości. Dlatego powinniśmy kochać i czytać dobre katolickie pisma i książki i z największą gorliwością popierać katolicką prasę i literaturę” (Kubina, 1931a, s. 123).

Czasopisma katolickie miały przynosić – jego zdaniem – nie tyle artykuły naukowe, ale proste rozprawy religijne; miały być elementem codziennej pracy duszpasterskiej, umożliwiającym formację duchową i intelektualną. Tygodniki diecezjalne były głosem Kościoła i biskupa; pogłębiały wiarę i życie religijne w nowych diecezjach. Katolicy nie powinni zatem lekceważyć dobrej prasy, książek i bibliotek katolickich, bo były to najskuteczniejsze środki oświaty. „Jako dzieci światłości Chrystusowej wszyscy musimy stać się apostołami dobrej prasy i dobrej katolickiej literatury. To wzniosłe apostołstwo powinno należeć do najważniejszych zadań każdej organizacji katolickiej. Im gorliwiej spełnimy to posłannictwo, tym mniej będzie ciemności w Polsce, tym mocniej zajaśnieje w narodzie światłość Chrystusowa” (Kubina, 1931a, s. 124).

Oba zainicjowane przez ks. Kubinę wydawnictwa prasowe stały się po wojnie ogólnopolskimi tygodnikami. „Gość Niedzielny” zaczął się ukazywać po przerwie 11 lutego 1945 r., a „Niedzielę”, dzięki biskupowi Kubinie, wznowiono 8 kwietnia 1945 r. Po wyzwoleniu władze polityczne nie pozwoliły jednak Kubinie rozwinąć w pełni pracy duszpasterskiej, ograniczał go także pogarszający się wciąż stan zdrowia. Zmarł 13 lutego 1951 r., a niedługo po jego śmierci, 15 marca 1953 r. ukazał się ostatni numer tygodnika „Niedziela” drugiej edycji¹², zamkniętej przez władze komunistyczne.

Bibliografia

- Brzoza, J. W. (oprac.). (1998). *75 lat „Gościa Niedzielnego” 1923–1998*. Katowice: Kuria Metropolitalna.
- Ceglarek, R. (2008). *Katechizacja w diecezji częstochowskiej w okresie pasterskiej posługi biskupa Teodora Kubiny (1926–1951)*. Częstochowa: Częstochowskie Wydawnictwo Archidiecezjalne Regina Poloniae.
- Diecezjalne czasopisma (1979). W: R. Łukaszuk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz (red.), *Encyklopedia katolicka* (t. 1309–1315).
- T. 3. Lublin: KUL: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Dudkiewicz, L. (1986). Historia ta zaczęła się w 1926 roku. *Niedziela*, 14, 4.
- Frukacz, M. (2011). Redaktorzy naczelni Tygodnika Katolickiego „Niedziela” w latach 1926–1953. *Almanach Częstochowy*, 173–185.
- Grajewski, A. (1993). *Świadek i uczestnik. 70 lat „Gościa Niedzielnego” (1923–1993)*. [Katowice]: „Gość Niedzielny”.

¹² Trzecią edycję tygodnika wznowiono dopiero w 1981 r.

- Grajewski, A. (2008). *Twój Gość*. Katowice: Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej „Gość Niedzielny”.
- Gryglewicz, F. (1936). Przed dziesięciu laty. *Niedziela*, 15, 173–174.
- Guzek, D. (2010). Historia mediów Archidiecezji Katowickiej. W: M. Kaczmarczyk, D. Rott, W. Wójcik (red.), *Oblicza prasy Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego*. T. 4 (s. 101–117). Sosnowiec: Oficyna Wydawnicza „Humanitas”.
- Hlond, A. (1923). Arcypasterska zachęta. *Gość Niedzielny*, 1, 1.
- Kowalski, J. (1981). Biskup Teodor Kubina (1880–1951) – człowiek wyprzedzający swoją epokę. W: B. Bejze (red.), *Chrześcijaństwo*. T. 6 (s. 25–51). Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Kowalski, J. (2002). Problematyka społeczna w pismach i działalności pierwszego Biskupa częstochowskiego Teodora Kubiny (1880–1951). *Polonia Sacra*, 10(54), 5–32.
- Kubina, T. (1926a). Arcypasterska zachęta. *Niedziela*, 1, 2.
- Kubina, T. (1926b). List Pasterski. *Wiadomości Diecezjalne. Organ Urzędowy Częstochowskiej Kurii Biskupiej*, 1, 3–8.
- Kubina T. (1928), List J. E. Ks. biskupa Dr Kubiny (1928). *Gość Niedzielny*, 37, 5.
- Kubina, T. (1936a). List Pasterski na dziesięciolecie Diecezji Częstochowskiej. *Niedziela*, 5, 51–54.
- Kubina, T. (1936b). List Pasterski na dziesięciolecie Diecezji Częstochowskiej. *Niedziela*, 6, 63–66.
- Kubina, T. (1936c). Na dziesięciolecie „Niedzieli”. *Niedziela*, 15, 171.
- Kubina, T. (1931a). *W podniosłych chwilach i doniosłych sprawach*. T. 1. Częstochowa: nakładem Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej.
- Kubina T. (1931b), *W podniosłych chwilach i doniosłych sprawach*. T. 2. Częstochowa: nakładem Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej.
- Mandziuk, J. (1983). Kubina Teodor Filip. W: L. Grzebień (red.), *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*. Vol. 6 (s. 253–262). Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Mielczarek, W., Gałązka Stanisław. W: *Słownik ludzi związanych z księżką w regionie częstochowskim*. Maszyn., poz. 11.
- Mielczarek, W. (1973). *Rozwój drukarstwa i prasy w Częstochowie w l. 1692–1939*. [Maszynopis]. Rozprawa doktorska. Uniwersytet Warszawski, Instytut Dziennikarstwa Wydziału Nauk Społecznych. Promotor: doc. dr hab. B. Golka.
- Myszor, J. (1999). *Historia diecezji katowickiej*. Katowice: [Kurii Metropolitalna].
- Olszar, H. (2000). *Duchowieństwo katolickie diecezji śląskiej (katowickiej) w Drugiej Rzeczypospolitej*. Katowice: Kuria Metropolitalna.
- Pierwsze kroki „Gościa Niedzielnego” (1923). *Gość Niedzielny*, 4, 5–6.
- Propaganda na rzecz „Gościa Niedzielnego” (Z przemówienia J. E. Ks. Biskupa Adamskiego o programie diecezjalnym na posiedzeniu Rady A.K. z dnia 23 marca 1937 r.) (1937). *Wiadomości Diecezjalne. Organ Kurii Biskupiej w Katowicach*, 4, 195–198.
- Sędzimir, Z., Wasilewski, L. (1930). Program dla Zarządów parafialnych Akcji Katolickiej na sezon od października

- 1930 r. do 1 lipca 1931 r. *Niedziela*, 43, 528–530.
- Sikora, M. (1975). Bibliografia prac ks. biskupa Teodora Kubiny pierwszego biskupa diecezji częstochowskiej (1880–1951). *Częstochowskie Studia Teologiczne*, 3, 133–144.
- Szewczyk, L. (2013). Diecezja śląska (katowicka) na łamach „Gościa Niedzielnego” w latach 1923–1926. W: J. Myszor (red.), *Biskup August Hlond i jego diecezja* (s. 68–79). Katowice: Księgarnia św. Jacka.
- Trąba, M. (2003). Katolicka wizja ustroju społecznego Polski u progu II Rzeczypospolitej w programach partii politycznych autorstwa ks. S. Adamskiego i ks. T. Kubiny. *Nasza Przeszłość*, 99, 281–318.
- Trąba, M. (2000). Ks. Teodor Kubina jako działacz narodowy na Górnym Śląsku w latach 1918–1922. W: Z. Kapała (red.), *Nie tylko w Korfantym. Jeszcze o powstaniach śląskich i plebiscycie w świetle ostatnich badań* (s. 219–245). Bytom: MG.
- Trąba, M. (2002). *Ksiądz dr Teodor Kubina. Działalność społeczna i narodowa w latach 1905–1925*. Świętochłowice: Muzeum Miejskie.
- W. M. (1932). Apostolstwo świeckich. *Niedziela*, 39, 462.
- Warząchowska, B. (2012). *Książka, prasa i biblioteka w działalności Kościoła katolickiego w województwie śląskim (1922–1939)*. Katowice: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego; Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka.
- Wieczorek, E. (2011). *Rola ludzi świeckich w doskonaleniu porządku spraw doczesnych według pism biskupa Teodora Kubiny*. Częstochowa: Częstochowskie Wydawnictwo Archidiecezjalne Regina Poloniae.
- Związek, J. (2003). Biskup częstochowski Teodor Kubina w trosce o narodową i katolicką kulturę wśród polskiej emigracji i wychodźców sezonowych. *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Filozofia*, 4, 151–160.
- Związek, J. (1990). *Dzieje diecezji częstochowskiej w okresie II Rzeczypospolitej*. Częstochowa: Częstochowskie Wydawnictwo Diecezjalne Regina Poloniae.
- Związek, J. (1994). *Katolickie stowarzyszenia społeczne w diecezji częstochowskiej (1925–1939)*. Częstochowa: „Regina Poloniae”.
- Związek, J. (2004). Kubina Teodor, biskup. W: A. Bednarek (red.), *Encyklopedia katolicka*. T. 10. (ł. 136–137). Lublin: TNKUL.
- Związek, J. (1996). Kubina Teodor Filip. W: M. Pater (red.), *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku* (s. 207–211). Katowice: Księgarnia Św. Jacka.

Agnieszka Bajor

Bishop Teodor Kubina's diocesan weeklies in the interwar period

Summary

The article takes up the issue of the editorial and organizational activities of Bishop Teodor Kubina (1880-1951) social and political involvement in Silesia. The text describes the cleric's impact on the development of two diocesan weeklies established in the interwar period. The first one was "Gość Niedzielny" (lit. "Sunday's Guest"), founded in 1923 by Father August Hlond in Upper Silesia Apostolic Administration, with Kubina as editor-in-chief from 1923-1924. In 1925 he became a bishop of the Diocese of Czestochowa, where a year later he established "Niedziela" (lit. "Sunday"). The article highlights the priest's views on the functions of religious magazines, his attention to the financial fundamentals of the periodicals, their distribution and the quality of the publishing material.

Keywords: Czestochowa. Interwar period. „Sunday's Guest”. Katowice. Kubina Teodor, bishop. „Sunday”. Diocesan weekly.

